

Editorial

Natura, ús o abús?

Ja fa 40 anys que en Ramon Folch amb nombrosos membres de la ICHN, van publicar la Memòria núm. 9, *Natura, ús o abús? Llibre Blanc de la Gestió de la Natura als Països Catalans*, que va ser reeditada i ampliada el 1988, amb una idea clara especificada en la dedicatòria: "Al país, amb l'esperança d'ésser-li útils".

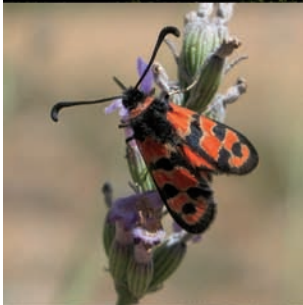
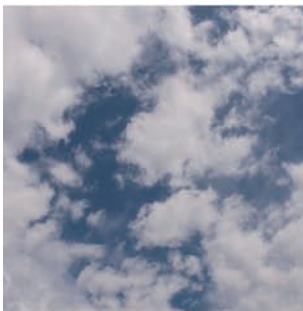
Podem, amb orgull, donar fe que així ha estat. Només cal constatar que d'entrada va servir com a document de treball per l'àmbit d'ordenació del territori del Congrés de Cultura Catalana, que ha guiat la majoria de les polítiques de protecció de la natura (malauradament insuficients) que s'han dut a terme als nostres països, i només s'ha de veure la gran coincidència entre els parcs i les zones del PEIN aprovades l'any 1993 i les propostes de zones a protegir en forma de parcs que s'hi postulaven.

Ara fa uns mesos, a la Secretaria Científica de l'IEC ens vam trobar el mateix Ramon Folch, en Josep Peñuelas i jo mateix, David Serrat, i ponderant on estem, vam plantejar la idea que, donades les noves circumstàncies derivades dels canvis haguts en la nostra societat, sorgeixen nous reptes i

que fora bo analitzar la vigència de les propostes plantejades, la possibilitat d'adaptar-ne algunes, i proposar-ne de noves.

Nous reptes que deriven principalment de l'increment demogràfic, i que comporten les corresponents necessitats energètiques i d'ocupació del sòl, del canvi climàtic amb la necessària adaptació i la disminució de la influència antròpica, dels canvis legislatius i el seguiment de la seva aplicació,...

Cal que des del món del coneixement es plantegin noves idees de com avançar perquè el nostre planeta, i més concretament el nostre medi natural, conservi unes propietats dignes per deixar als nostres successors un món habitable, perquè els nostres representants polítics, governants i tot el poble en general tinguin unes bases sòlides on recolzar les seves propostes, evitant sempre que es pugui, la demagògia d'unes visions que poden semblar molt legítimes en un moment determinat, però totalment irresponsables pel futur del medi natural i, de rebot, pel nostre propi futur com a humans habitants del planeta. Si no hi ha unes objectius i una idea clara d'on anar a parar, cap vent és favorable.

Permeteu-me que manllevi les paraules de l'enyorat Ramon Margalef, que en l'edició de fa 40 anys, en els seus comentaris per a centrar el problema, deia "... Però crec que la voluntat de posar algun remei en la nostra manera de tractar el que ens queda del món que heretarem ha de contenir, per a ésser efectiva, elements que van més enllà dels purament científics. Esperem que el lector els sabrà posar."

Els tres editors esperem, amb l'ajut d'en Josep Germain i de tots els col·laboradors, que aquest nou llibre blanc arribarà aviat a

bon port i podrà complir els seus objectius, com ho va fer el primer, i que la seva lectura ajudarà a la societat a veure la natura com una peça important amb la qual no es pot jugar, ni admetre vacil·lacions en la seva gestió. ■

Assemblea general

Rafel Balada, Soci d'Honor 2017

Previ a l'Assemblea General del 2017 es va realitzar l'acte de nomenament de Rafel Balada com a Soci d'Honor en reconeixement de la seva tasca naturalista.

Rafel Balada ha estat vinculat a la Institució d'ençà la represa de les seves activitats: l'any 1976 impulsava l'adhesió del Grup d'Estudis de la Natura de l'Agrupació Excursionista d'Amposta a la ICHN i el 1977 en forma part del seu Consell Directiu. El 1983 es va crear el Parc Natural del Delta de l'Ebre i des del primer moment en va assumir la direcció, seguint amb la direcció del Parc Natural dels Ports des del 2001 fins la seva jubilació. La seva activitat naturalista, bàsicament botànica, ha anat més enllà de les Terres de l'Ebre i s'ha estès tant cap a la Catalunya Nord

com al País Valencià. En la seva intervenció, Rafel Balada va agrair el reconeixement que es feia a la seva tasca i va voler compartir-lo amb els que ens han deixat, i amb tots aquells que treballen pel respecte, coneixement i millora del patrimoni natural i per la dignitat i la llibertat de totes les persones i dels Països Catalans. ■

«Newton va dir que havia caminat a cavall de gegants, i els naturalistes catalans també ho hem fet, gegants com a persones, i com a científics». Rafel Balada.

L'Assemblea General es va dur a terme el 10 de juliol i es va desenvolupar seguint l'ordre del dia clàssic: aprovació de l'acta de l'anterior Assemblea General del 29 de juny de 2016, aprovació de les línies generals d'actuació de la ICHN i de la gestió dels càrrecs del Consell Directiu i aprovació dels

comptes de l'any 2016. La xifra actual de socis és de 1.043 i en el període transcorregut entre les dues darreres assemblees hi ha hagut 26 altes i 14 baixes.

En tractar de les qüestions econòmiques, una dada que mereix ser destacada és que les quotes dels socis arriben a cobrir les despeses generals, cosa que fa que el funcionament basal de la entitat quedi garantit amb aquests ingressos.

Pel que fa a l'elecció dels nous càrrecs del Consell Directiu, van resultar escollits:

Vicepresident: Pere Luque
Secretària: Eulalia Comas
Vocals: Oscar Alomar
Jaume Ayguadé
Xavier Escuté

Cursos naturalistes 2017

Geologia i Dinosaurès

Els dies 20 i 21 de maig passat, es va fer el curs «Geologia i Dinosaurès» dins del programa dels Cursos Naturalistes de la Institució Catalana d'Història Natural, impartit pels nostres companys Josep Peralba i Roberto Espinola.

El dissabte vàrem estudiar els materials del Cretaci inferior de la conca d'Organyà i les estructures tectòniques que els afecten, des de Coll de Nargó fins a la font Bordonera. Dissabte a la tarda ens vam centrar en els materials dels mantells del Montsec i de les Serres Marginals, fent especial esment en els encavalcaments que els afecten i en els dipòsits sintectònics de conglomerats tardans associats, així com en l'estructura singular de l'encavalcament d'Oliana.

L'activitat del diumenge va estar centrada en la important i rica paleontologia de la zona de Coll de Nargó.

Així, van visitar una antiga mina de carbó en materials del Garumnià on van identificar flora fòssil (caròfits i ostrèids) i petjades atribuïdes a un petit dinosaur. Posteriorment ens van desplaçar a l'important jaciment d'ous de dinosaur (Titanosaures) de Pinyes, a la vall de Sallent. Aquí van poder gaudir de les explicacions de Josep Peralba, gran coneixedor del jaciment. També van visitar el Mirador del Cretaci, espai museïtzat a l'aire lliure i que va patir un greu atac i espoli. Finalment vam visitar el museu Dinosfera a Coll de Nargó on el Josep ens va explicar els diferents espais del museu.

En resum, el cap de setmana va estar molt gratificant i enriquidor, ja que es va formar un grup molt participatiu i alhora, vam poder gaudir dels coneixements i experiències dels altres companys de sortida. Per tant, l'esforç realitzat en la preparació de la sortida, selecció de llocs de parada i redacció del guió queda recompensat i cal dir-ho, sobrepassat. ■

Serps, llangardaixos i sargantanes

Els dies 10 i 11 de juny es va realitzar al Museu de les Terres de l'Ebre el curs «Serps, llangardaixos i sargantanes», impartit per Diego Martínez. Aquest curs dins del cicle anual dels Cursos Naturalistes de la Institució, va estar organitzat conjuntament amb el Museu de les Terres de l'Ebre.

Al llarg dels dos dies en què s'estructurà el curs, els continguts impartits es van dividir

en dos gran blocs. Un primer bloc introduí els participants a un primer grup de rèptils que incloïen els dragons, vidriols, lludrirons i lacèrtids, mentre que al segon bloc es tractaren totes les espècies de serps presents a Catalunya.

Les classes teòriques es van impartir al Museu de les Terres de l'Ebre i es van realitzar dues sortides pràctiques per observar exemplars de rèptils en el seu entorn natural.

Els assistents van conèixer de primera ma les principals característiques que defineixen la biologia i etologia d'aquests grups de rèptils, les característiques morfològiques en què s'han de fixar per identificar les espècies i quines són les amenaces per a la supervivència d'aquests animals al nostre país. ■

Guia d'espècies exòtiques invasores d'ambients fluvials. 2017. Associació Hàbitats; Oficina Tècnica d'Educació i Promoció Ambiental, Diputació de Barcelona.

Rastres, restes i senyals de la fauna

Seguir la pista, descobrir les proves de la presència propera de la fauna, identificar “la signatura” inequívoca dels animals ocults... Més enllà de l’interès de la dada naturalista el rastreig és una experiència que desvetlla aquell punt d’emoció, que fa tangibles els actors de pèl i ploma més discrets i els situa a l’escenari natural.

El cap de setmana del 17 i 18 de juny, a Toirigo —capçalera de la vall de Boí— i a la vall de Sant Nicolau —ja dins el Parc Nacional—, guiats per Alfons Raspall, vam aprendre i vam gaudir tot descobrint, identificant i, fins i tot, induint els rastres dels mamífers. Un curs de rastreig amb un programa intensiu, que dissabte es concretava en set blocs d’activitat (presentacions, simulacres d’assaig, prospecció preliminar, tallers d’anàlisi i de preparació de paranys de micropetjades, instal·lació d’un dispositiu de camp) i diumenge, un cop certificat el moviment nocturn dels animals, ens duia a caminar pel planell d’Aigüestortes i la vall de Sant Nicolau. Un curs eminentment pràctic

amb tocs experimentals i alguna cabussada en la didàctica.

El curs va comptar amb disset participants i el recolzament vital tant del Parc Nacional d’Aigüestortes i Estany de Sant Maurici com de l’associació IMPLICA, dinamitzadora del centre d’interpretació ambiental on va tenir lloc el curs. El resultat va ser una activitat formativa ben satisfactòria que, probablement, hagi deixat certa petja en molts dels participants. ■

Delegació del Bages

Sortides naturalistes guiades

L’Arieja: Foix, Mas d’Azil, Fontestorbes, Montsegur i Ax les Termes. El viatge turísticonaturalista dels dies 17 i 18 de juny nord enllà, a la regió de l’Arieja, va complir el programa i les expectatives.

L’Arieja, al vessant septentrional del Pirineu, gaudeix d’un clima temperat i humit, atlàntic, del qual el Baix Aran és la mostra als límits administratius de Catalunya, que afavoreix la fertilitat de la terra, els boscos caducifolis, els prats d’herbes altes i els jardins de les viles. El viatge va resseguir-ne llocs emblemàtics de la natura, la prehistòria i la història, mentre ens mostrava un paisatge verd i muntanyenc que enamora.

La primera visita fou al castell de Foix que des d’un turó presideix aquesta vila de la vora del riu Arieja. El castell fou la residència dels comtes de Foix en època medieval. Llueix tres magnífiques torres que atrauen totes les mirades: la rodona, més moderna, i les dues quadrades, la central on en conserva el mobiliari del rei Enric IV de França i III

de Navarra, comte de Foix i copríncep d’Andorra, i la de l’Arget que data del segle IX.

Deixant enrere Foix, l’itinerari seguí cap a la cova de Mas d’Azil. La cova no va ser oberta per dissolució càrstica per aigua filtrada del sostre, sinó pel riu l’Arize. Imposa per les seves mides grandioses, tant que no té cap problema per encabir al seu interior la carretera que porta al poble. Precisament fou la construcció de la carretera que va alertar de la presència de restes prehistòriques. L’excavació encara molt parcial dels sediments de la cova va trobar ossos fossilitzats dels animals que poblaven el lloc durant la glaciació del Würm —mamuts, óssos de les cavernes, rens, cabres, cérvols, bisons...— i nombroses eines dels humans que l’han habitat des de fa uns 35.000 anys, sobretot durant el període de transició entre el Paleolític i el Neolític que es coneix com Epipaleolític.

La cova de Mas d’Azil dona nom a l’art azilià, desenvolupat fa uns 12.000 anys i estès pel vessant nord del Pirineu i el Cantàbric, caracteritzat per les puntes i els arpons petits i molt ben treballats i pels còdols pintats amb figures geomètriques. L’art azilià substitueix l’art magdalenian, també present a Mas d’Azil, caracteritzat per les pintures rupestres realistes dels animals i conegut de llocs com la veïna cova de Niaux. El museu de la prehistòria establert al poble de Mas d’Azil mostra una part de les troballes a la cova, entre elles un propulsor de factura increïblement delicada i bella en banya de ren.

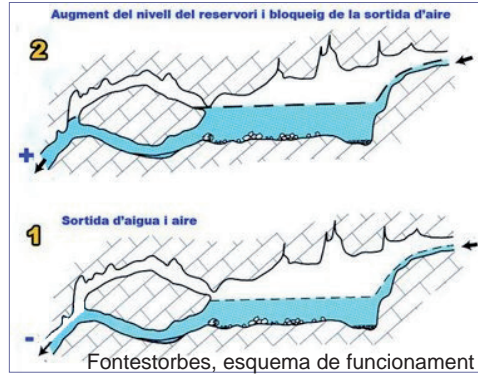
Cova de Mas d'Azil

L'endemà es va anar a visitar la font intermitent de Fontestorbes. Tot i que Fontestorbes queda a peu de carretera, vam baixar de l'autobús a Bélesta per gaudir d'un passeig pel sender ben senyalitzat que travessa el bosc variat del vessant esquerre del riu l'Hérs. Una mirada amunt, a les capçades, permetia identificar, quasi sense moure's de lloc, les fulles de faig, trèmol, erable, auró blanc, cirerer, castanyer, roure pènel, moixera, gatsaule, freixe de fulla gran, avellaner, avet, píceia i de ben segur que algun arbre més; tota una riquesa forestal! Ran de terra, l'abundància d'equiset màxim (*Equisetum telmateia*) i d'herbes tendres corroborava que ens havíem desplaçat al nord.

Fontestorbes és una surgència d'aigua molt notable. D'octubre a mitjans de juny, en temporada plujosa, allibera un cabal molt alt i constant; però de mitjans de juny a setembre, el cabal de Fontestorbes esdevé intermitent. Vam arribar a Fontestorbes amb cabal alt, però progressivament el cabal va anar disminuint davant dels nostres ulls astorats. Fantàstic!

El fenomen ha de ser degut a l'existència d'un gran reservori d'aigua a l'interior de la muntanya amb dos canals de sortida, un per sota que desguassa l'aigua, i un altre situat per sobre amb la boca a nivell poc més alt que el de la boca del canal principal i que pot funcionar com a presa d'aire. Els dos canals conflueixen abans de la surgència de Fontestorbes. Quan en temporada menys plujosa el cabal d'entrada al reservori interior minva fins a ser inferior al de sortida a Fontestorbes, el nivell d'aigua al reservori baixa fins que un dia destapa la boca del canal superior. En aquest moment la sortida a Fontestorbes comença a xuclar també l'aire de la cavitat a través d'aquest

canal superior, un fet que obliga a disminuir el cabal d'aigua per la sortida a Fontestorbes i pel canal principal. Amb el cabal de sortida notablement disminuït, el reservori intern

s'omple de nou fins a cobrir la boca del canal superior i interrompre la presa d'aire. Llavors es restitueix el cabal alt de buidat pel canal principal i per la sortida a Fontestorbes. El cicle es repeteix amb un període regular d'entre 60 i 90 minuts, fins al dia que el cabal d'entrada d'aigua al reservori supera el mitjà de sortida a Fontestorbes i torna a establir-se el cabal constant. El diagrama esquematitza el funcionament de la font intermitent de Fontestorbes.

Quedava encara l'ascensió al castell de Montsegur, el darrer reducte dels càtars. Durant el segle XII i la primera meitat del XIII s'estengué per Occitània els catarisme, la doctrina cristiana que s'allunyava de les riqueses i de l'autoritat eclesiàstica de Roma

Castell de Montsegur

mentre predicava la igualtat entre els homes. La rendició de Montsegur l'any 1244, després de 10 mesos de setge i la crema dels 220 càtars que allà quedaven i que es van

Fontestorbes. Noteu la diferència de cabal entre les dues imatges preses en un interval de 15 minuts.

ICHN-Bages a Fontestorbes

negar a renegar de la seva fe, va posar fi a la creueta creuada contra els càtars o albigesos i al catarisme. El castell i l'antic poble adossat de dalt la muntanya van quedar completament destruïts. El museu obert a l'actual poble de Montsegur reconstrueix com deuria estar organitzat Montsegur i n'explica la història.

Font termal sulfurosa a Ax les Termes

El sender de gran recorregut que travessa el Pirineu català des del castell de Montsegur fins al santuari de Queralt, al Berguedà, seguint la ruta de fugida dels càtars es coneix com el Camí dels Bons Homes.

Abans d'acomiar-nos de l'Arieja vam aturar-nos a Ax les Termes, la vila coneguda per les seves fonts termals sulfuroses. Els seus balnearis per tractar la pell, l'artrosi i malalties del fetge o de qualsevol altre òrgan, o simplement com a lloc de vacances de la classe social alta, van tenir el màxim esplendor a finals del segle XIX i a principis del XX els de Couloubret –la colobra, pel símbol de la medicina– i de Teich –el teix– segueixen plenament actius, un a cada riba del riu Arieja.

La tarda calorosa no acompanyava gens per la visita de fonts termals, tanmateix valia la pena conèixer-les. L'aigua de les set fonts termals d'Ax les Termes brota a temperatura constant, a una mitjana entre elles de 68° C, la més calenta de totes la de la font de Coustou a 74° C. La majoria d'aquestes fonts termals són públiques i tres d'elles disposen d'una zona habilitada pel xipolleig, suficientment allunyada de la surgència per donar temps a l'aigua a refredar-se prou per no cremar. La pudor d'àcid sulfhídric és molt notòria just al brollador, però desapareix de pressa a aquesta temperatura. A la sortida de les fonts termals apareixen filaments blanquinosos constituïts probablement pel bacteri *Beggiatoa* característic de les aigües sulfuroses i un color rovellat degut a la precipitació d'òxids o hidròxids de ferro III.

El viatge no va ser només per l'escenari agraït de l'Arieja, va ser sobretot per fenòmens hidrogeològics, per la verdor de la vegetació atlàntica, per una història que abraça les terres a banda i banda del Pirineu i per una prehistòria que ha deixat per testimoni objectes d'una finor que trenca idees mal preconcebudes, tot plegat mostrat i viscut des dels llocs corprenedors on els fets succeeixen o van succeir. Malgrat la satisfacció d'haver entrat en grans temes de la natura i de com els humans afrontem l'existència, abandonem l'Arieja amb la certesa que queda molt per visitar –les pintures de la cova de Niaux, el riu subterrani de Labouïche, les cascades de Rochefort...– i per explorar. Dins de cadascú nia el convenciment que qualsevol excusa serà bona per tornar-hi.

Vallter-Rocacolom-Setcases, un passeig d'alçada. El curs 2016-2017 de sortides naturalistes es va cloure el dissabte 8 de

juliol amb una travessa des de Vallter fins a Setcases passant per la carena fronterera entre Catalunya Nord i Sud i el cim de Rocacolom.

El calendari indicava que érem a ple estiu, però el temps va ser rúfol amb plugims

Caminant pels prats rasos alpins

durant tot el dia i, a les terres més altes, fred i amb vent intens i a estones abراسiu per una calamarsa fina.

La ruta s'inicià a l'estació d'esquí de Vallter, a 2.162 metres d'alçada assequibles en autobús. Durant la pujada cap a la Portella de Mentet (2.411 m), pas tradicional entre la gent d'una i altra banda de la ratlla, el bosc de pi negre i neret s'esclarissa paulatinament fins als prats de la carena. Moltes plantes havien florit vora el camí; ens vam fixar només en les més vistoses i fàcils de reconèixer, entre elles la regalèssia de muntanya, el serpoll, el gasó alpí, la campànula de Scheuchzer, el fiteuma hemisfèric i l'herba blanca.

Des de la carena, els prats rasos s'estenen al vessant nord aprofitant el pendent suau. Malgrat la pastura de vaques i cavalls, el prat està esquitxat de pins joves que tenen els pins adults reproductors molt avall, a les immediacions de Mentet. Es fa difícil atribuir l'avanç del pi negre a cotes més altes, als 2.300-2.400 metres, a cap altra raó que no sigui l'escalfament global del segle XXI que permet la naixença i supervivència dels seus plançons a major altitud.

El substrat geològic d'aquesta àrea és un gneis amb bandes intercalades de quars pur, ben blanc, que forma els cims de Roques Blanques i del Gra de Fajol.

Seguint la carena cap a l'est es troba el circ de Concròs obert al vessant sud que, observat des de dalt, de la còmoda planura del nord, mostra unes parets d'esglai, d'impecable geomorfologia glacial.

Al cim de Rocacolom (2.506 m) conflueixen les capçaleres de les conques dels rius la Tet, la Tec i el Ter, o el que és equivalent, les comarques del Conflent, el Vallespir i el Ripollès. La carena que ve de l'oest es bifurca al Rocacolom; al nord segueix per les esquerdes de Rojà fins al gran massís del Canigó, mentre que més al sud continua pel

(Continua)

Costabona i perd alçada progressivament al Comanegra i a les serres de les Salines i les Alberes en la que, des del tractat dels Pirineus, va esdevenir carena fronterera.

El mal temps va aconsellar prescindir del cim de Costabona (2.465 m) i iniciar ja la baixada des del coll de Pal. D'entre les diverses opcions pel llarg descens fins a Setcases vam escollir els senders GR-11.6 i GR-77-78, però només pel tram de dalt, quan va ser possible vam abandonar-lo per resseguir la ribera de Vall-llobre que conflueix al Ter just al poble de Setcases. La ribera va ser una exposició d'herbes ufanoses: el rovell d'ou, el veladre, la genciana groga, la didalera groga, el marcòlic, el coscoll, l'astrància gran, l'àster alpi, el talictrè aquilegífoli i moltes d'altres, però no vam aconseguir trobar-hi el marcòlic groc, l'anagrama de la vall de Núria.

En arribar a Setcases vam celebrar el final de curs de sortides naturalistes –i ja van 13 cursos!– amb un aperitiu, coca i cava i es va descobrir el record commemoratiu del 2017: un joc de coberts en una funda amb l'anagrama de la

delegació del Bages de la ICHN, ideal per portar a la motxilla.

Una vegada més, ens vam lamentar de no poder a la vegada fer una ruta excursionista llarga i entretenir-nos tot el temps que calgui en l'observació. El dia havia estat fred, humit i ventós i hi havia qui estava cansat o portava els peus molls d'haver travessat in comptables vegades el torrent de Vall-llobre. Tothom però tornava satisfet del passeig

Límit altitudinal del bosc a l'alta vall del Ter; en darrer terme a la dreta, el Gra de Fajol.

d'alçada i, després de berenar i còmodament asseguts a l'autobús de tornada, es notaven ja les ganes d'estrenar una nova temporada de sortides naturalistes per la increïble varietat dels espais naturals de Catalunya. ■

Marcòlic

Genciana groga

Delegació d'Osona - GNO

Sortida de libèl·lules i altres macroinvertebrats aquàtics

El diumenge 25 de juny, es va fer la setena de les sortides naturalistes a Osona, organitzada pel Grup de Naturalistes d'Osona, el Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis-UVic-UCC i el Museu del Ter, aquest cop dedicada a l'observació de libèl·lules i altres invertebrats aquàtics.

La sortida es va fer a l'espai natural de les illes i meandres de les Gambires i Gallifa al riu Ter a les Masies de Voltregà, un espai fluvial que manté una gran biodiversitat, en gran part degut a la presència de dues illes fluvials i uns quants meandres característics d'aquest tram de riu. Els assistents van poder fer una observació i identificació d'una gran quantitat d'espècies diferents de macroinvertebrats aquàtics (es van

trobar cucs, sangoneres, aràcnids, crustacis, cargols, efímeres, larves de libèl·lula i espiadimonis, heteròpters, escarabats, tricòpters i dípters). També es van poder capturar i identificar, tot i que en menor nombre, unes quantes libèl·lules adultes. ■

El GNO – ICHN repren les sortides naturalistes al setembre

Després de l'estiu, el Grup de Naturalistes d'Osona-ICHN reprenem les **sortides naturalistes** organitzades conjuntament amb el Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis-UVic-UCC i el Museu del Ter. Encara queden 5 sortides de temes força diversos. El divendres 22 de setembre al vespre anirem a veure i escoltar ratpenats a la riba del Ter. El dissabte següent, dia 30 de setembre, de la mà del Grup d'Anellament Calldetenes-Osona, es farà una sessió matinal d'anellament científic d'ocells. El diumenge 8 d'octubre es celebrarà el Dia Mundial dels

Ocells al Parc del Castell de Montesquiu, amb activitats per a tota la família durant tot el dia. El dissabte 21 d'octubre, al matí, farem la sortida de geologia i fòssils, en la qual buscarem indicis de com era el relleu de Catalunya fa milions d'anys observant l'anticlinal de Bellmunt. Finalment, el dissabte 11 de novembre al matí, farem l'última sortida de la temporada, la tradicional sortida de bolets, on es farà una introducció a aquest grup i es recol·lectaran mostres per a determinar-les i contribuir a l'exposició de bolets de la UVic-UCC. ■

Homenatge pòstum al científic català Joaquim Veà i Baró

El 20 de juny passat, la Societat Catalana de Fotògrafs de Natura va dedicar la seva sessió de cloenda de la temporada 2016-2017 a la memòria del primatòleg barceloní Quim Veà, col·lega que vàrem perdre l'any passat. Organitzada conjuntament amb l'associació Fotoconnexió, varen intervenir el seu president, Ricard Marco, així com Teresa Anguera i Carles-Enric Riba (ambdós professors de psicologia social i quantitativa de la Universitat de Barcelona), Rosa Maria López (professora d'arts plàstiques i vídua i col·laboradora de l'homenatjat) i Albert Masó (assessor científic de National Geographic).

fou professor titular del Departament de Psiquiatria i Psicobiologia Clínica de la Universitat de Barcelona.

Joaquim Veà era una persona polifacètica: àvid lector, bomber voluntari, divulgador científic i apassionat fotògraf. Curiosament, per a la seva vessant fotogràfica adoptà el pseudònim de Ricard Baró i no solament utilitzava la fotografia com a eina per a la seva recerca, sino també com a manifestació artística. En aquest sentit, havia realitzat exposicions a Sitges, Barcelona i Mèxic, on va comptar amb el suport de Rosa Maria López, directora de la Fototeca Juan Malpica

■ FOCUS ON BIRDS

DE SETEMBRE A NOVEMBRE
al Centre d'Informació i a Can Coll (diumenges)
La Societat Catalana de Fotògrafs de Natura presenta la seva 3a. Exposició fotogràfica, que està dedicada al món dels ocells.

■ CENTRE D'INFORMACIÓ

Obert tots els dies de la setmana de 9.30 a 15 h.
Carretera de l'Església, 92 (ctra. de Vallvidrera a Sant Cugat, km 4,7).

■ CAN COLL, CENTRE D'EDUCACIÓ AMBIENTAL

Obert els diumenges de 9.30 a 14.30 h.
Excepte del 24 de juny a l'11 de setembre.
Carretera de Cerdanyola a Horta, al km 2. Cerdanyola del Vallès.

Deixeble i col·laborador de Jordi Sabater i Pi (descobridor del Floquet de Neu, el famós goril·la albi), Joaquim Veà fou professor de psicobiologia de la Universitat de Barcelona i director del Centre Especial de Recerca de Primats.

Mimendi del port de Veracruz, que posteriorment va ser la seva esposa.

Es va adaptar ràpidament al sistema digital desenvolupant un estil basat en la saturació del color per aconseguir imatges màgiques. La darrera exposició, feta el desembre de 2015 al consolat de Mèxic a Barcelona, va ser un reconeixement de les autoritats mexicanes a la seva implicació professional durant els darrers 15 anys amb l'estat de Veracruz i la seva reserva natural.

La seva investigació a la selva del Zaire i de Veracruz es va centrar en les relacions entre el medi ambient i el comportament dels primats no humans en la natura i en els canvis produïts en aquestes relacions a causa de l'activitat humana. A la jungla africana estudià els bonobos (*Pan paniscus*) i als Tuxlas mexicans, l'aluata de mantell (*Alouatta palliata*). Dirigi 25 tesis doctorals sobre les colònies d'aluata estudiades *in situ* i ell va analitzar els efectes de l'aïllament en «fragments de selva» que produïa la desforestació, incloent un seguiment genètic de les poblacions en col·laboració amb la universitat de Cambridge.

Durant l'animat col·loqui, la taula contestà totes les preguntes del públic, el qual explicà nombroses anècdotes de la vida d'en Quim, destacant les del pare de l'homenatjat. A continuació, els nombrosos assistents, que ultrapassaven la seixantena, varen poder admirar una exposició de fotos de «Ricard Baró» i Rosa Maria va muntar una petita mostra de diversos objectes personals que en Quim portava ens els seus viatges. Quim, rep una abraçada allà on siguis de part de tots els que vàrem tenir el plaer de compartir moments amb tu. ■

També col·laborà amb els estudis de l'evolució i el comportament de l'espècie humana i demés homínids, i en la seva darrera etapa

Revista Muntanya, núm. 922. Centre Excursionista de Catalunya, setembre de 2017. 82 p.

Foto Montse Garcia

Grup Mineralògic Català. Conferències Mineralògiques de Tardor

Enguany el cicle de «Conferències mineralògiques de Tardor», organitzat pel Grup Mineralògic Català, tindrà lloc els pròxims mesos d'octubre, novembre i desembre, i com sempre hi col·labora la Institució Catalana d'Història Natural.

Com a novetat, destacar que aquest any, a més de la Institució Catalana d'Història Natural, afegim dues institucions més relacionades amb la mineralogia del nostre país com a col·laboradores del cicle: el Museu Mollfuleda d'Arenys de Mar i el Museu de Ciències Naturals de Barcelona. Totes dues institucions ens aporten noves seus per les conferències a afegir a la de la Casa de Convalescència, seu de l'Institut d'Estudis Catalans. Aquestes seus seran la biblioteca popular Pare Fidel Fita, d'Arenys de Mar, situada en un imponent edifici d'estil eclèctic del Segle XIX, i el que es coneix com a Castell dels Tres Dragons, espectacular edifici modernista construït per Domènech i Montaner l'any 1887, situat al Parc de la Ciutadella a tocar de l'antic Museu Martorell de Geologia, a Barcelona.

Pel que fa als continguts de les conferències ens mourem entre l'aproximació al patrimoni geològic i miner a través d'un divulgador incansable de la geologia catalana com és el geòleg Isaac Gamundi, així com d'algú que no necessita presentació, el Dr. Josep Maria Mata i Perelló, una de les persones que més ha fet a Catalunya, Espanya i també a molts llocs del món per la protecció, conservació i divulgació del patrimoni miner i mineralògic, i sobretot, per fer aquesta protecció compatible i en col·laboració amb els aficionats a la mineralogia.

Conèixerem també amb l'expertesa del Dr. Marc Campeny la geologia de la sal, un dels minerals que ha

tingut a Catalunya al llarg de la història i té encara avui dia, una importància cabdal.

Ens endinsarem també en el món de la museologia i del tractament de les col·leccions científiques de minerals i roques, acompanyats pels conservadors de petrologia, Yael Díaz Acha, i de mineralogia, Dr. Marc Campeny Crego, del Museu de Ciències Naturals de Barcelona.

En José Vicente Casado, de Lleó, ens descobrirà l'apassionant món dels meteorits, un tema sempre atractiu pel gran públic, amb un vessant d'aventura però també amb un vessant mineralògic i científic fascinant. En José Vicente és expert en el món dels meteorits, però sobretot és un gran divulgador i un apassionat «caçador de meteorits», entre els quals, la famosa *shergottita*, originària de Mart, i que sense cap mena de dubte ens farà passar una molt bona estona aprenent un munt de coses sobre aquests cossos de matèria estel·lar.

Esperem la vostra assistència, i que tots i totes plegats puguem gaudir i aprendre una mica més d'aquest món fascinant de les Ciències de la Terra.

No podem finalitzar aquesta petita crònica sense mostrar el nostre agraïment, un any més, a la ICHN i a l'IEC pel suport al cicle de Conferències mineralògiques de Tardor. ■

Conferències Mineralògiques de Tardor

Divendres 27 d'octubre, a les 19.30 h, a la Sala Pi i Sunyer de l'IEC. **Invitació a cinc espais insòlits del patrimoni geològic català**, a càrrec d'ISAAC CAMPS GAMUNDI, geòleg, editor científic i guia de camp.

Divendres 17 de novembre, a les 19.30 h, a la Sala Pi i Sunyer de l'IEC. **Meteoritos. Origen, historia y composición mineralógica. Meteoritos característicos catalanes y del resto de la Península Ibérica**, a càrrec de JOSÉ VICENTE CASADO MARTÍNEZ, expert en meteorits i propietari de LITOS.

Catàleg de la flora vascular del massís del Montseny: Tres segles d'investigació botànica (1716-2016). SÁEZ, L., PIÉ, G., CARNICERO, P. Diputació de Barcelona, Àrea de Territori i Sostenibilitat. Espais Naturals i Medi Ambient. Gerència de Serveis d'Espais Naturals. Col·lecció: Estudis. Sèrie: Territori i parcs naturals, núm. 1. 245 p.

Divendres 24 de novembre, a les 19.30 h, a la Biblioteca Popular P. Fidel Fita (Carrer Bonaire, 2; Arenys de Mar). **La geologia de la sal**, a càrrec de MARC CAMPENY CREGO, conservador de Mineralogia del Museu de Ciències Naturals de Barcelona i col·laborador del Museu Mollfuleda de Mineralogia. Professor associat del Departament de Mineralogia, Petrologia i Geologia Aplicada de la UB.

Divendres 1 de desembre, de 18 a 19 h, visita guiada al Museu Martorell. De 19 a 20 h, al Castell dels Tres Dragons (Parc de la Ciutadella; Barcelona), conferència **Formes actuals de documentació, catalogació i conservació preventiva de les col·leccions de mineralogia i petrologia al Museu de Ciències Naturals de Barcelona**, a càrrec de Yael Díaz Acha i Marc Campeny Crego, conservadors de petrologia i mineralogia del Museu de Ciències Naturals de Barcelona.

Divendres 15 de desembre de 2017, a les 19.30 h, a la Sala Pi i Sunyer de l'IEC. **Mineria i patrimoni miner català. Inventari i avaluació de museus i parcs geològics. Estratègies a seguir per a la conservació i divulgació científica**, a càrrec de Josep Maria Mata Perelló, doctor en Geologia i catedràtic de Geologia Mineralogia de la Universitat Politècnica de Catalunya.

Representants en organismes i institucions

Comissió de Política Territorial i Urbanisme

En la reunió del 28 de juliol, es van tractar diferents projectes urbanístics com el pla d'ordenació de Manresa o el Pla director urbanístic d'activitat econòmica de la Conca d'Òdena, però el que possiblement va generar més interès i un cert debat va ser el Pla director urbanístic del Centre direccional de Cerdanyola del Vallès.

Cal recordar que aquest pla es va aprovar definitivament el 28 d'abril de 2014 i que ja s'han executat diverses obres en desenvolupament de les seves previsions, però també que per sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya d'aquest 2017 s'ha declarat la seva nul·litat, motiu pel qual caldrà tornar a elaborar un nou Pla director urbanístic per a la delimitació i ordenació del Centre Direccional de Cerdanyola.

Els recursos que es van presentar contra el pla del 2014 tenien com a rerefons la poca sensibilitat que aquest pla mostrava en relació amb el valor connectiu de l'espai afectat, el qual forma part de l'anomenada Via Verda Sant Llorenç-Collserola, motiu pel qual es va demanar als redactors de

la nova versió del pla —Direcció General d'Ordenació del Territori i Urbanisme— que adoptin els criteris tècnics necessaris per aconseguir mantenir la funció connectora d'aquest sector.

També es va recordar als redactors que en un informe elaborat des del Parc Natural de Collserola el 2013 s'identificaven tretze àmbits concrets en els que caldria millorar el pla, cosa que indica que si les coses no es van fer bé no va ser per manca de coneixement. ■

Recull de legislació

Andorra

Ordre ministerial del 4-7-2017 relativa a la **temporada de caça 2017-2018**. BOPA número 44 de 6 de juliol de 2017.

Ordre ministerial del 4-07-2017 relativa a l'aplicació d'un **pla de caça sobre la població de muflons** en terreny cinegètic comú per a la temporada 2017-2018. BOPA número 44 de 6 de juliol de 2017.

Ordre ministerial del 4-07-2017 relativa a l'aplicació d'un **pla de caça sobre la població de cabriols** en terreny cinegètic comú per a la temporada 2017-2018. BOPA número 44 de 6 de juliol de 2017.

Ordre ministerial del 2 d'agost del 2017 relativa a l'aplicació d'un **pla de caça sobre la població d'isards** en terreny cinegètic comú per a l'any 2017. BOPA número 53 de 9 d'agost de 2017.

Codi de bones pràctiques en l'organització i celebració de curses i marxes per muntanya. 2017. Generalitat de Catalunya. Departament de Territori i Sostenibilitat.

(Continua)

Catalunya

ORDRE ARP/122/2017, de 13 de juny, per la qual es regulen els **instruments d'ordenació forestal**. DOGC número 7393 de 19 de juny de 2017.

RESOLUCIÓ ARP/1397/2017, de 13 de juny, de modificació de la Resolució ARP/399/2017, de 14 de febrer, per la qual s'ordena la **pesca a les aigües continentals** de Catalunya durant la temporada 2017. DOGC número 7393 de 19 de juny de 2017.

RESOLUCIÓ ARP/1376/2017, de 9 de juny, per la qual es dona publicitat a les instruccions per a la **redacció d'instruments d'ordenació forestal** corresponents a finques de titularitat privada. DOGC número 7394 de 20 de juny de 2017.

ACORD GOV/94/2017, d'11 de juliol, pel qual s'aprova la modificació dels **Estatuts del Consorci per a la Protecció i la Gestió dels Espais d'Interès Natural del Ripollès**, i el seu text refós. DOGC número 7411 de 13 de juliol de 2017.

ORDRE TES/171/2017, de 26 de juliol, per la qual s'aproven les bases reguladores de les **subvencions als espais naturals de Catalunya, als hàbitats i espècies**, en el marc del Programa de desenvolupament rural de Catalunya 2014-2020 (operacions 04.04.01 i 07.01.01). DOGC número 7423 de 31 de juliol de 2017.

LLEI 16/2017, de l'1 d'agost, del **canvi climàtic**. DOGC número 7426 de 3 d'agost de 2017.

ACORD GOV/118/2017, d'1 d'agost, pel qual s'aprova el **Programa de mesures de l'àmbit hidrològic** del Pla de gestió del risc d'inundació del districte de conca fluvial de Catalunya. DOGC número 7426 de 3 d'agost de 2017.

EDICTE de 31 de juliol de 2017, sobre un acord de la Comissió Territorial d'Urbanisme de la Catalunya Central pel qual s'aprova inicialment el Pla especial urbanístic autònom de la **Via Blava Anoia**. DOGC número 7427 de 4 d'agost de 2017.

Franja de Ponent

DECRETO LEGISLATIVO 1/2017, de 20 de junio, del Gobierno de Aragón, por el que se aprueba el texto refundido de la **Ley de Montes de Aragón**. BOA número 124 de 30 de juny de 2017.

ORDEN DRS/1011/2017, de 23 de junio, por la que se aprueba el gasto de las **compensaciones a favor de los ayuntamientos** en municipios incluidos en áreas de influencia socioeconómica de los espacios naturales protegidos de Aragón. BOA número 139 de 21/07/2017.

Illes Balears

Llei 2/2017, de 27 de juny, de declaració del **Parc Natural Maritimoterrestre Es Trenc-Salobrar de Campos**. BOIB número 081 de 4 de juliol de 2017.

País Valencià

DECRET 76/2017, de 9 de juny, del Consell, pel qual es regulen les autoritzacions de les **activitats subaquàtiques de recreació** en les reserves marines d'interès pesquer de la Comunitat Valenciana. DOCV número 8064 de 16 de juny de 2017.

ORDRE 18/2017, de 19 de juliol, de la consellera d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural, per la qual es fixen, per a la temporada 2017-2018, els **períodes hàbils i les normes de caça** en les zones comunes i s'estableixen unes altres regulacions en els vedats de caça i en les zones de caça controlada a la Comunitat Valenciana. DOCV número 8089 de 21 de juliol de 2017. ■

Agenda

Grup de treball Grup Orquidològic de Catalunya

Dimarts 19 de setembre, a les 19 h, a la sala Pi i Sunyer de l'IEC. *Les orquídiades de Mèxic*, a càrrec de RAQUEL MENCHACA, Universitat Veracruzana.

Delegació d'Osona

Sortides naturalistes guiades

Divendres 22 de setembre. *Nit dels ratpenats*.

Dissabte 30 de setembre, de la mà del Grup d'Anellament Calldetenes-Osona, sessió matinal d'*Anellament científic d'ocells*.

Diumenge 8 d'octubre, *Dia Mundial dels Ocells* al Parc del Castell de Montesquiu.

Dissabte 21 d'octubre, sortida matinal de *Geologia i fòssils*.

Dissabte 11 de novembre, sortida matinal de *Bolets*.

Les activitats són gratuïtes, però cal inscripció prèvia a través de cerm@museudelter.cat, info@gno.cat o del telèfon 93 851 51 76 (Museu del Ter).

XX Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana

Els dies 20 i 21 d'octubre de 2017, a Manresa, tindrà lloc el XX Congrés de metges i biòlegs de llengua catalana.

Per a més informació i inscripció, [consulteu la web del Congrés](#).

S'admetran inscripcions fins el dia 13 d'octubre.

Vols rebre el NOTÍCIES més aviat, en color i amb enllaços als documents anunciats?

Contacta amb la Secretaria de la Institució (ichn@iec.cat) i demana la versió en format pdf!

Segueix-nos al Facebook.

Amb el suport de

Generalitat de Catalunya
Departament de Territori
i Sostenibilitat

fundada el 1899

ICHN
Institució Catalana
d'Història Natural

Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

Redacció: ICHN
C. del Carme, 47
08001 Barcelona
Tel. 933 248 582
Fax 932 701 180
A/e: ichn@iec.cat
A/I: <http://ichn.iec.cat>

Imprimeix: IMPREMTA BADIA, SL
ISSN: 2339-5672
Maqueta: Albert Beltran
Dipòsit Legal: B.39829-1995

Delegació del Bages

Sortides naturalistes guiades

Dissabte 7 d'octubre de 2017, de 7.15 a 20 h. *Travessa del Montsec d'Ares (Noguera i Pallars Jussà), de Moror a Ager.*

Dissabte 4 de novembre de 2017, de 7.15 a 20 h. *Les Salines i la Vajol (Alt Empordà), de la Vajol a la Vajol.*

Cal inscriure-s'hi a l'adreça ichnbages@gmail.com o bé al telèfon 933 248 582 de la Secretaria de la ICHN.

Grup de treball Societat Catalana de Fotògrafs de Natura

Dilluns 2 d'octubre, a les 19.30 h, a la sala Pere Coromines de l'IEC. *Reptes en fotografia d'amfibis i rèptils a Llatinoamèrica*, a càrrec de CÉSAR BARRIO-AMORÓS.

Delegació de la Serralada Litoral Central

Tronades científiconaturalistes

Dimecres 4 d'octubre, a les 19.30 h, a l'Agrupació Científico-Excursionista de Mataró (passatge del Pou d'Avall,1) 12ena Tronada. *Deu anys de seguiment al Maresme: què ens diuen 30.000 papallones?*, a càrrec de JORDI CORBERA.

Dimecres 8 de novembre, a les 19.30 h, a l'Agrupació Científico-Excursionista de Mataró (passatge del Pou d'Avall,1) 13ena Tronada. *Reserves marines, la seva gestió i les noves tècniques de seguiment de peixos*, a càrrec d'ENEKO ASPILLAGA, investigador del departament d'Ecologia de la UB.

Sortides de camp

Dissabte 7 d'octubre, a les 10 h, sortida dins del *Projecte Fonts*, guiada per JORDI CORBERA i MARCOS FERNÁNDEZ. Des del punt de trobada (camp de futbol de Can Bruguera, Camí de la Cornisa, Mataró) fins a les fonts de la Moreneta i de n'Homs. Un cop allà s'explicarà com procedeix l'equip del Projecte Fonts a l'hora de mostrejar-les, quina informació se'n pot extreure i què hi podem trobar (brïòfits, pteridòfits, amfibis).

Diumenge 8 d'octubre, a les 10 h, a Can Boet (Mataró), taller familiar per ensenyar com funciona *La vida a la bassa de Can Boet*, a càrrec de FRANCESC SABATER i AIDA VIZA.

33ena Exposició de Bolets

Dissabte 4 de novembre, a les 8 h, davant del Centre Natació Mataró, recollida anual de bolets per mostrar a la 33ena exposició, que s'obrirà al públic a mitja tarda a darrera de l'Ajuntament de Mataró, que col·labora en l'exposició.

Grup Mineralògic Català

Conferències mineralògiques de Tardor

Divendres 27 d'octubre, a les 19.30 h, a la Sala Pi i Sunyer de l'IEC. *Invitació a cinc espais insòlits del patrimoni geològic català*, a càrrec d'ISAAC CAMPS GAMUNDI.

Divendres 17 de novembre, a les 19.30 h, a la Sala Pi i Sunyer de l'IEC. *Meteoritos. Origen, historia y composició mineralògica. Meteoritos característics catalanes y del resto de la Península Ibérica*, a càrrec de JOSÉ VICENTE CASADO.

Han col·laborat en la redacció d'aquest NOTÍCIES:

Jordi Badia, Guillem Bagaria, Rafel Balada, Jordi Brú, Jordi Corbera, Roberto Espínola, Marcos Fernández, Josep Germain, Josep Antoni Ignacio (GMC), Pere Luque, Albert Masó, Montse Porta, Alfons Raspall i David Serrat.